
PERSISTING PROBLEMS IN TEACHING SERBIAN LANGUAGE AS NON-MOTHER TONGUE IN RURAL PRIMARY SCHOOLS IN THE MUNICIPALITIES OF PRESEVO**Kemal Džemić**University of Novi Pazar, Republic of Serbia, kemaldzemic@hotmail.com,**Ahmet Bihorac**University of Novi Pazar, Republic of Serbia, ahmed.bih61@gmail.com

Abstract: The problems of teaching Serbian as a non-native language that are taught by students of Albanian ethnicity is especially pronounced in the last decades. Students of this nationality attend primary school in their native Albanian language, but according to domestic legislation they are obliged to attend the Serbian language in the fund of two or three hours. However, from the direct attempt to communicate in the Serbian language with fifth to eighth grade students in Zenel Ajdini primary schools in Rajinc, "9.maj in Reljan" and "Dituria" in Crnotinc, we found that the students are not in condition to realize the most basic communication. Motivated by this fact we conducted a survey in these schools, in which the students were completely free and honest with the help of teachers of the Serbian language who translated their questions into the Albanian language, answered the ten questions asked. The results we came from. We presented these research in the tables.

Keywords: Serbian, students Albanians, elementary school, Crnotince, Reljan, Rajince, national minorities.

PROBLEMI NASTAVE SRPSKOG KAO NEMATERNJEG JEZIKA U SEOSKIM OSNOVNIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU OPŠTINE PREŠEVO**Kemal Džemić**Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Republika Srbija, kemaldzemic@hotmail.com**Ahmet Bihorac**Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Republika Srbija, ahmed.bih61@gmail.com

Apstrakt: Problemi nastave srpskog kao nematernjeg jezika koji izučavaju učenici albanske nacionalnosti posebno je izraženi posljednjih decenija. Učenici ove nacionalnosti osnovnu školu pohađaju na svom maternjem albanskom jeziku, ali su po domaćem zakonodavstvu u obavezi da pohađaju srpski jezik u fondu od dva, odnosno tri časa sedmično. Međutim, iz neposrednog pokušaja ostvarivanja komunikacije na srpskom jeziku sa učenicima od petog do osmog razreda u seoskim osnovnim školama "Zenel Ajdini" u Rajincu, "9.maj u Reljanu" i "Dituria" u Crnotincu, ustanovili smo da učenici nisu u stanju ostvariti najosnovniju komunikaciju. Motivisani tom činjenicom sproveli smo anketu u ovim školama, u kojoj su učenici sasvim slobodno i iskreno uz pomoć nastavnika srpskog jezika koji su im prevodili pitanja na albanski jezik, odgovorili na deset postavljenih pitanja. Rezultate do kojih smo došli na osnovu ovih istraživanja prezentirali smo u tabelama.

Ključne riječi: Srpski jezik, učenici Albanci, osnovna škola, Crnotince, Reljan, Rajince, nacionalne manjine.

1. UVOD

Akadske 2014./15. godine Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru otvorio je Odjeljenje u Preševu, gdje pored drugih departmana postoji i Departman filoloških nauka na kome između ostalih smjerova postoji i Smjer za srpski jezik i književnost. Autori ovoga rada su održali prve časove na ovom smjeru i u početnoj komunikaciji sa studentima koji su pretežno albanske nacionalnosti, primjetili su da postoji problem neadekvatnog poznavanja srpskog jezika od strane jednog dijela studenata koji su se upisali na prvu godinu studijskog programa. Suočeni sa problemom nepremostive jezičke barijere koja se neočekivano ispriječila ispred nas, i sa druge strane vidljivim optimizmom studenata i riješenošću da intenzivno uče srpski jezik koji će predavati u svom profesionalnom angžmanu, odlučili smo da istražimo problem i analitičnim pristupom ustanovimo koji su osnovni uzroci i posljedice ove pojave. Nastojali smo prepoznati osnovne probleme nastave srpskog kao nematernjeg jezika u seoskim školama opštine Preševo, definisati plan, smjernice i pedagoške mjere i aktivnosti kako bi se unaprijedila nastava i rezultati izovoga predmeta. Iz neposrednog razgovora sa studentima ustanovili smo da je problematika prilično kompleksna te da su potrebne hitne i efektne mjere kako bi se stanje promijenilo. Studenti su nam iznosili činjenice i iskustva iz osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Kao problem isticali su neadekvatnu stručnu osposobljenost nastavnika srpskog jezika, zatim odsustvo učeničke motivacije za ovaj predmet, obimne i nejasne udžbenike, zastarjelost metodičkih postupaka u nastavi, te zahtjevne

nastavne planove i programi. Profesionalna pedagoška etičnost pokrenula nas je na istraživanje problema, te smo angažovali studentkinje Sevime Sulejmani, Adelinu Ismaili i Nuraje Mahmuti da u ovim trima navedenim seoskim školama praktično sprovedu anketu uz naša osmišljena pitanja i metodološka uputstva. Njihovo asistiranje u ovom radu nam je bilo od dragocjene pomoći, a njima je poslužilo kao značajno iskustvo u početnim naučnim istraživanjima. Valja naglasiti i da su se ovim problemom bavili različiti društveni faktori koji su u formi studija i dokumenata prezentovali uzročno-posljedičnu vezu i donosili agende i stručne preporuke za unapređenje nastave srpskog kao nematrnjeg jezika koji pohađaju učenici albanske nacionalnosti na jugu Srbije. Posebno je zanimljiva Studija o mogućnostima unapređenja nastave i učenja srpskog kao nematrnjeg jezika u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa” koju je sačinio ekspertski tim Koordinacionog tela Republike Srbije za Preševo, Bujanovac i Medveđu. Baveći se sveobuhvatno ovim problemom autori Studije ističu:

Cilj ove studije jeste da predstavi nalaze istraživanja i na njima zasnovane konkretne preporuke za unapređenje kvaliteta nastave u osnovnom obrazovanju. Ukoliko se preporučeni model pokaže efikasnim i održivim, on bi se doznije mogao primeniti i na nivo srednjeg obrazovanja. Rad sa đacima i nastavnicima u sistemu osnovnog obrazovanja logičan je sled koraka iz više razloga: (1) usvajanje novih sadržaja je mnogo lakše u ranijim fazama obrazovnog ciklusa; (2) nastavni programi za učenje Srpskog kao nematrnjeg jezika u srednjim školama pretpostavljaju da su đaci u osnovnoj školi stekli osnovno znanje koje se programima za osnovne škole očekuje i definiše. Ukoliko se zanemari nizak nivo znanja srpskog jezika đaka koji završavaju osnovnu školu, nastavnici srednjih škola neće biti u mogućnosti da ostvare program koji je definisan za rad sa đacima; (3) koren problema leži u početnim fazama obrazovnog procesa. Stoga je potrebno da se kvalitet nastave unapredi i poboljša upravo primarnim fazama i đacima u kasnijim periodima razvoja omogući da nadograđuju, dopunjuju i usavršavaju znanje koje su stekli u ranijim fazama obrazovanja i odrastanja;³¹

U nastavku rada između ostalog prikazujemo pitanja i odgovore iz sprovedene ankete od petog do osmog razreda u osnovnim školama “Zenel Ajdini” u Rajincu, ”9 maj u Reljanu” i “Dituria” u Crnotincu.

2. SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI “ZENEL AJDINI” U SELU RAJINCE

Tabela 1. Prikaz rezultata ankete u osnovnoj školi “Zenel Ajdini” u selu Rajince

r. br.	Pitanja	Odgovori	
1	Govoriš li srpski jezik?	Da	40
		Ne	36
2	Da li ti je težak srpski jezik?	Da	67
		Ne	51
		Delimično	5
3	Šta ti se najviše dopada na času srpskog jezika?	Književnost	6
		Gramatika	9
		Nemam odgovor	61
4	Šta ti se ne dopada na času srpskog jezika?	Književnost	17
		Gramatika	19
		Kultura izražavanja	8
		Nemam odgovor	32
5	Koji sadržaji iz srpskog jezika su ti najteži?	Književnost	30
		Gramatika	32
		Kultura izražavanja	7

1. Studija o mogućnostima unapređenja nastave i učenja srpskog kao nematrnjeg jezika u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđ
Izdavač: Služba Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu, Beograd 2014. str.27.

		Nemam odgovor	7
6	Da li si pročitao/pročitala neku knjigu(lektiru) iz srpskog jezika?	Da	19
		Ne	57
7	Radiš li domaće zadatke iz srpskog jezika?	Da	71
		Ne	4
		Ponekad	1
8	Da li bi vileo/volela da bolje govoriš srpski jezik?	Da	61
		Ne	15
		Nemam odgovor	
9	Gledaš li TV programe na srpskom jeziku?	Da	53
		Ne	18
		Ponekad	5
10	Zašto je važno da dobro naučiš srpski jezik?	Zato što živim u Srbiji	3
		Zbog dobre komunikacije	66
		Nemam odgovor	7

Ukupan broj anketiranih učenika od V do VIII razreda je 76. Profesor koji predaje srpski kao nematernji jezik u ovoj školi ima odgovarajuću stručnu spremu.

3. SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI “9.MAJ” U SELU RELJANU
Tabela 2. Prikaz dobijenih rezultata ankete u osnovnoj školi “9.maj” u selu Reljanu

r. br.	Pitanja	Odgovori	
1	Govoriš li srpski jezik?	Da	80
		Ne	53
		Nemam odgovor	
2	Da li ti je težak srpski jezik?	Da	66
		Ne	50
		Nemam odgovor	17
3	Šta ti se najviše dopada na času srpskog jezika?	Književnost	43
		Gramatika	60
		Nešto drugo	20
4	Šta ti se ne dopada na času srpskog jezika?	Književnost	1
		Gramatika	6
		Kultura izražavanja	110
5	Koji sadržaji iz srpskog jezika su ti najteži?	Književnost	27
		Gramatika	30
		Kultura izražavanja	11
		Sve mi je teško	65
6	Da li si pročitao/pročitala neku knjigu(lektiru) iz srpskog jezika?	Da	6
		Ne	127
7	Radiš li domaće zadatke iz srpskog jezika?	Da	128
		Ne	2

		Ponekad	3
8	Da li bi vileo/volela da bolje govoriš srpski jezik?	Da	119
		Ne	7
		Nemam odgovor	7
9	Gledaš li TV programe na srpskom jeziku?	Da	92
		Ne	14
		Ponekad	11
10	Zašto je važno da dobro naučiš srpski jezik?	Zato što živim u Srbiji	45
		Zbog dobre komunikacije	46
		Nemam odgovor	42

Ukupan broj anketiranih učenika od V do VIII razreda osnovne škole “9.maj” u selu Reljanu je 133. Profesorica koja predaje srpski kao nematernji jezik nema odgovarajuću stručnu spremu.

4.SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI “DITURIA” U SELU CRNOTINCE

Tabela 3.Prikaz dobijenih rezultata ankete u osnovnoj školi “Dituria” u selu Crnotince

r. br.	Pitanja	Odgovori	
1	Govoriš li srpski jezik?	Da	27
		Ne	39
2	Da li ti je težak srpski jezik?	Da	48
		Ne	25
		Nemam odgovor	3
3	Šta ti se najviše dopada na času srpskog jezika?	Književnost	16
		Gramatika	27
		Nemam odgovor	23
4	Šta ti se ne dopada na času srpskog jezika?	Književnost	33
		Gramatika	20
		Kultura izražavanja	10
		Nemam odgovor	3
5	Koji sadržaji iz srpskog jezika su ti najteži?	Književnost	38
		Gramatika	18
		Kultura izražavanja	8
		Nemam odgovor	2
6	Da li si pročitao/pročitala neku knjigu(lektiru) iz srpskog jezika?	Da	4
		Ne	62
7	Radiš li domaće zadatke iz srpskog jezika?	Da	58
		Ne	4
		Ponekad	4
8	Da li bi vileo/volela da bolje govoriš srpski jezik?	Da	55
		Ne	8

		Nemam odgovor	3
9	Gledaš li TV programe na srpskom jeziku?	Da	55
		Ne	6
		Ponekad	5
10	Zašto je važno da dobro naučiš srpski jezik?	Zato što živim u Srbiji	23
		Zbog dobre komunikacije	20
		Nemam odgovor	23

Ukupan broj anketiranih učenika od V do VIII razreda u osnovnoj školi "Dituria" u selu Crnotince je 66. Profesor ima odgovarajuću stručnu spremu.

4. ZAKLJUČAK

Dobijeni rezultati koje smo prikazali u tabelama jasno pokazuju da je stepen znanja srpskog kao nematernjeg jezika koji izučavaju pripadnici albanske nacionalnosti uzrasta od V do VIII razreda izuzetno nizak. Od 275, njih 128 se izjasnilo da ne govori srpski jezik, što je 47% od ukupnog broja anketiranih učenika. Zabrinjava podatak da oni ne prepoznaju ni elementarne pojmove iz srpskog jezeka i svaka jezička komunikacija sa njima je praktično nemoguća, iako predmet srpski jezik pohađaju od prvog razreda osnovne škole. Većina učenika ne čita knjige na srpskom jeziku predviđene planom za lekturu. Čak 246 učenika ili 89% odgovorilo je da nisu pročitali nijednu knjigu na srpskom jeziku. Iz učeničkih odgovora zaključujemo i da su im svi nastavni sadržaji teški i nejasni. Prije sprovedenog istraživanja smatrali smo da nastavnički kadar koji predaje srpski jezik učenicima albanske nacionalnosti u osnovnim školama na području opštine Preševo, nema adekvatnu stručnu spremu, što se pokazalo neosnovanom pretpostavkom, osim u jednom slučaju u osnovnoj školi "9.maj" u selu Reljanu, gdje nastava srpskog jezika nije stručno zastupljena. Smatramo da je potrebno hitno donijeti plan i predvidjeti izvjesne pravne i pedagoške mjere, te uključiti lokalne i republičke prosvjetne organe, civilni sektor i roditelje, kako bi se nastava srpskog kao nematernjeg jezika koju pohađaju albanski učenici u seoskim školama na području opštine Preševo, značajno unaprijedila i znanje učenika podiglo na viši stepen.

LITERATURA

- [1] R. Bugarski, Uvod u opštu lingvistiku, Beograd, Zavod za udžbenike, Beograd, 2008.
- [2] I. Pavle, O jeziku nekadašnjem i sadašnjem, BIGZ, Beograd, 1990.
- [3] M. Nikolić, Metodika nastave srpskog jezika i književnosti, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1992.
- [4] M. Riđanović, 1998. Jezik i njegova struktura, TKP Šahinpašić, Sarajevo, 1998.
- [5] Ž. Stanojčić, Lj. Micić, Gramatika srpskog jezika za gimnazije i srednje škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2011.
- [6] M. Šipka, Kultura govora, Prometej, Novi Sad, 2009.

IZVORI

- [7] Studija o mogućnostima unapređenja nastave i učenja srpskog kao nematernjeg jezika u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa, Služba Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu, Beograd, 2014.